

komunističke organizacije. Po dolasku oni su se uključili u akcije za ujedinjenje proletarijata u novostvorenoj buržoaskoj državi i odigrali su znatnu ulogu u konstituiranju revolucionarne radničke partije“.

Autori ove knjige trebali su temeljiti je istražiti i ovaj krak povijesnih zbivanja. Zašto nisu? Možda iz oportuniteta spram današnjih vladajućih stajališta. Samo, znanstvenici ne bi smjeli o tome voditi računa.

Isto tako, smatramo da nije dovoljno istražen ni odnos Crkve prema pobuni. Onih stranicu i pol (60–61), s navodima iz „Dnevnika“ nadbiskupa Antuna Bauera ni slučajno ne mogu apsolvirati ulogu i aktivnost Crkve u ondašnjim, koliko značajnim toliko sudbonosnim danima na kraju Prvoga rata i na početku jedne nove države. Da nije i u ovome slučaju na djelu još jedan oportunitet...

Događaji koji su se dogodili 5. prosinca 1918. godine nisu bili od neke osobite važnosti niti su proizveli bilo kakav učinak na ondašnje političke odnosno državne poslove. Niti su što spriječili niti su što pokrenuli. Pokazali su tek, vrlo skromno, na neke trendove, ali morat će se u narednim desetljećima dogoditi mnogo značajniji izazovi da bi neke zapretane strasti izbile na vidjelo. Dakako, u ljudskome smislu, ovi su prosinački događaji tragični zbog ljudskih žrtava i sjećanje na njih trebalo bi održavati ne samo onom pločom na Trgu Josipa Jelačića. Žrtve treba cijeniti i dostojno komemorirati. Stoga apeliramo, i to ne samo na povjesničare, sjetiti se i prosinačkih žrtava iz 1943. godine i jednakim im se načinom odužiti, kao i onima iz 1918.

Nikica MIHALJEVIĆ

Jednom kroz sva vremena

(fra Miljenko Stojić, *Jednom*,
Ogranak Matice hrvatske
u Čitluku i Ogranak Matice
hrvatske u Šibeniku, Mostar, 2019.)

Hrvatski književnik Miljenko Stojić u osebnosti svoga poetskog nadahnuća, u prepoznatljivosti jezičnoga izričaja, u tematski zacrtanome poetičkom kodu

daruje čitatelju novu zbirku pjesama neobična naslova – *Jednom*. Prilogom *Jednom*, što je recentan izbor, Stojić multiplicira njegovo značenje i u vremenskome i u tematskome diskursu. *Jednom* evocira sjećanja na prošlost, na Badnji dan, kada su impresije jače, a zbilja jasnija. Čitajući Amihaja, javlja se misao o hrvatskome bojovniku, gladnom, bez dostojanstva, na koga je narod nedorečeno ponosan. Unatoč tomu Isus bdiye: *kraj uzglavlja mu Hrvat, prašnjav od puta, ali stamen*. Ovom misaonosti koja implicira njegovo domoljublje, autor zapravo, iako piše u prošlosti, apercipira svoju ljudsku i pjesničku zaokupljenost stradalništvom hrvatskoga naroda i njegovim posljedicama u sadašnjemu trenutku, kao i utjecajem na budućnost: *Na Veliki petak, / ljubili smo križ, / u crkvi na brijegu. / Kamenoj. / Što ponijesmo kući? / Ljubav, izdaju? / Jednom, / na Veliki petak (Poljubac)*.

Motivi i refleksije u percepciji naslova polazište su i krajnje odredište poetskoga rukopisa ove zbirke. Domoljublje je Stojićev patos otkuda kreću emotivne i misaone silnice prema hrvatskome čovjeku i njegovoj domovini, sintetizirajući ih u duhovni arbitar svoga kršćanskog bića, svoga poetskog poslanja i svjesnosti svoje prolaznosti. Zato se pjesnik u prvome ciklusu *Zavirih danas* utječe pjesmi kao sigurnomu zaklonu od prolaznosti: *ja sam tek uporni pisac iz predgrađa (Pogled)*. Upornost je odraz pjesnikova napora da ide prema kraju, ustrajan u svome poslanju, utješeno od vremenita straha i okrijepljen nadom svoga poslanja, ali nesiguran u suputnike: *Prolazi vrijeme neumitno i samo, / putnici smo u njegovim vagonima... / Bože, samo koje klase, i s kim?* Iako je putnik u vagonu vremena, zdvojan nad identitetom svojih suputnika, snažna je želja da život potraje i da se stihovi nabroje jer oni će nastaviti živjeti njegovim bitkom: *poživi li me dobri dragi Bog, / trebat će još stihova i rečenica stvoriti, / oni će onda nastaviti živjeti dalje, / a ja ću odlaziti u daljinu, sam i zanosan*. Pjesnik osjeća apsolutnu slobodu samo u pjesmi, ona je orbita svih njegovih emocija i spoznaja, ali i usud koji mu je zbog istine koju je prenosila, nanio i bol. Ipak ne odustaje: *sanjam ponovno proći neke staze, sam, tek s Bogom ruku pod ruku*.

Impresivnost poetskoga izričaja stilovorna je poetska tvorba u jednostavnosti narativnoga govora koji je u svojoj strukturi primarno misaon, dok se liričnost nadaje kao tiho i glatko riječno korito koje oblikuje misao. Vrstan je to poetski iskaz intoniran blagošću i željom za uzvišenijim i pravednijim životom hrvatskoga čovjeka, ali i svakoga čovjeka na Zemlji: *u ovo crno suvremeno vrijeme!; svijet je raspet u neko kasno popodne!* Stojićev rukopis pretežito duga stiha obogaćen je oksimoronskim poredbenim svezama iznimne stilističnosti: *s crninom teškom na tijelu / s bjelinom prečistom u srcu; teškima poput kamena, lakima poput perca; Pijemo vino crno kao noć / pijemo vino jasno kao dan.* Oprečnost i njezina sinteza kao da su slika našega suvremenog materijaliziranog svijeta nasuprot životu onih na drugoj obali koji žive od duhovnosti i istine. I oblikotvornost pjesama u prevazi je nad onim zgusnutim, bestrofičnim, koje svojom vizurom sličje na bića koja opominju, bore se ili prkose rječotvorjem života kaotičnoj suvremenosti.

I ostala tri ciklusa (*Toga sam dana ponovno čitao; Ogrnuti jedno drugim; Njegov život*) tematska su konstanta početnoga pjeva, iako motivska raznolikost eksplicira širu životnu pojavnost i pojmovnost. Reminiscencije su to na prijateljske susrete, hercegovačke žene, putovanja, ratna zbivanja, poratna suđenja, junake našega doba te sjećanja na Svetu Zemlju. Posebno su dojmivi stihovi posvećeni hercegovačkoj ženi-majci, neshvaćenoj i odbačenoj:

*One nisu smjele plakati,
one nisu smjele pričati,
one nisu nikome pripadale,
osim sebi i svojoj djeci,
osim mucu svojoj ljutoj,
osim Bogu svomu blagom.
(U crnom žene)*

Kroz uzburkanu povijest bila je čuvarica ognjišta, obitelji i ljubavi kao sponi po kojoj je sve opstajalo: *na križu ostaje urezano ime nečije mame, / baš onakve kakvu smo i mi nekada imali.* Te patnice, krhke, a stamene, nerijetko s tragikom u srcu, nadilazile su same sebe postajući junakinje neravnopravnih bitki: *sada znam da su uzdigle stijeg, / sada znam da su pobijedile.*

Zbirka simbolički završava pjesmom *Stope* koje su često rabljen leksem u Stojićevu književnome i publicističkom radu. Stope su znak i simbol otiska u vrijeme, opomena i uspomena na one koji su znali ostaviti trag postojanja u vremenu. Bili su to oni kojima je križ bio vodilja: *Rasuti smo diljem kugle zemaljske, / jezici su nam drukčiji, povijest, naročito ona, / tek nam je isti križ na golom zidu.* Zaboravom križa lutali smo izgubljeni pokriveni maglom po stopama. Slijede pitanja o polomljenom životu hrvatskoga čovjeka na koja ni pjesnik ne zna odgovor, ali jedno sigurno zna: *dobro stope treba ostaviti na ovoj zemlji, / kao ratar kad zagazi u napojenu rahlu zemlju.*

Nema sumnje da je Miljenko Stojić i ovom zbirkom potvrdio postojanost svojih književnih, intelektualnih, duhovnih i čovjekoljubivih stopa na ovoj hercegovačkoj zemlji. Potvrđujući svoju zauzetost za njezin opstanak, umiruje i svoju strepnju od prolaznosti. Vjerujemo da će njegove utrte stope biti siguran vodič hrvatskim naraštajima za književnu i povijesnu istinu, puninu slobode i poetsku ljepotu, jednom, kroz sva vremena.

Marina KLJAJO-RADIĆ

Kulturna kartografija Mirka Ćurića

(Mirko Ćurić, *Vjera Biller, umjetnica u zenitu oluje*, Đakovački kulturni krug, Đakovo, 2019.)

Poznati teoretičar postmodernizma Fredric Jameson u svome je eseju *Postmodernizam ili kulturna logika kasnog kapitalizma* iz 1984. predložio tzv. „estetiku spoznajne kartografije“, tj. orijentacije pojedinca u suvremenome megapolisu pomoću nove humanizacije prostora, poput parkova, trgova i sl.

Termin „spoznajne kartografije“ kao prostorne orijentacije bi se mogao, u slučaju najnovije monografije Mirka Ćurića o avangardnoj likovnoj umjetnici rodnom iz Đakova Vjeri Biller, parafrazirati i modificirati u „kulturnu kartografiju“. Mirko

REPUBLIKA

KAZALO

- Radovan Tadej: *Sedam čakavskih tema s jednom varijacijom* / 3
Omer Ć. Ibrahimagić: *Pjesme* / 17
Sonja Zubović: *Nove pjesme* / 28
Ivan Klarić: *Pjesme* / 35
Nikola Đuretić: *Dvije priče* / 40
Marko Gregur: *Vošicki* / 56
Alojz Pavlović: *Zločesta djeca* / 70
Milan Hećimović: *Kava* / 82
Toma Podrug: *O jeziku je riječ* / 108

TEMA DVOBROJA

- Davor Velnić: *Vrijeme mahnita čovjeka* / 116

NOVI PRIJEVODI

- Kristian Koželj: *Izbor iz poezije*
(sa slovenskoga prevela Livija Reškovac) / 157

KRITIKA

